

Το αρχαίο όνομα της πόλης (κάτοικοι 35.000, ο δήμος Ξάνθης το 2011: 64.450) ήταν Ξάνθεια και προφανώς το οφείλει στο αρχαίο θρακικό φύλο των Ξάνθων. Αποκλήθηκε και Αρχόντισσα της Θράκης και τούτο διότι η επεξεργασία και το εμπόριο καπνών έδιναν στην πόλη αίγλη και πλούτο. Η καπνοπαραγωγή συμβάλλει πάντα στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Τα καπνά της είναι φημισμένα σ' όλο τον κόσμο λόγω του αρώματός τους. Τα τελευταία χρόνια έδωσαν έντονη πνοή στην πόλη και οι φοιτητές του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου.

Κέντρο της πόλης αποτελεί η πλατεία με το Ρολόι. Βορινά της υψώνεται το βυζαντινό κάστρο με τις πολεμίστρες και τους πύργους του. Στις πλαγιές του λόφου είναι χτισμένη η παλιά πόλη με τα δαιδαλώδη δρομάκια της, τα δίπατα σπίτια της, πολλά από τα οποία είναι χτισμένα από Καστοριανούς μαστόρους.

Η παλιά αγορά έχει έντονο ανατολίτικο χρώμα. Τζαμιά και εκκλησίες είναι χτισμένα το ένα δίπλα στην άλλη και δίνουν ένα ξεχωριστό χρώμα στην πόλη.

Στους πευκόφυτους λόφους βόρεια της Ξάνθης έχουν χτιστεί μοναστήρια. Το μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας βρίσκεται σ' ένα ύψωμα με δέντρα ολόγυρα και ωραία θέα προς τον κάμπο. Ανάμεσα σε πεύκα υψώνεται και το μοναστήρι της Καλαμιώτισσας. Δίπλα σε δάσος είναι και το μοναστήρι των Ταξιαρχών.

Ερείπια αρχαίων πόλεων βρίσκονται κοντά στα χωριά Βαφαίικα και Τοξότες. Κοντά στο χωριό Παράδεισος βρίσκονται ερείπια κτισμάτων παλαιοχριστιανικής εποχής.

Το τζαμί στη Γιαννισέα φημολογείται ότι το έχτισε ο βεζίρης Μουσταφά τον ΙΕ' ή τον ΙΣΤ' αιώνα. Η Γιαννισέα ήταν διοικητικό και εμπορικό κέντρο μέχρι το 1860, όταν καταστράφηκε από πυρκαγιά.

Η πόλη της Ξάνθης διαθέτει δημοτική βιβλιοθήκη με 20.000 τόμους, λαογραφικό μουσείο και εκκλησιαστική συλλογή με εικόνες και ιερά σκεύη.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 254.10.23.333. Τροχαία 254.10.28.888. Δήμος 254.10.24.444, 254.10.23.641. ΟΤΕ 254.10.75.999. Ταξί 254.10.25.900, 254.10.72.801 – 3. Νοσοκομείο 254.10.72.131 - 3.

Η ιστορία της Ξάνθης

Η αρχαιότερη μαρτυρία για την πόλη Ξάνθεια είναι αυτή του Στράβωνα (67 π.Χ. – 23 μ.Χ.). Η πόλη έζησε αρκετούς αιώνες στην αφάνεια και αναφέρεται πάλι στα 879, όταν μνημονεύεται ο επίσκοπος Ξάνθειας στην 8^η Οικουμενική Σύνοδο (της Κωνσταντινούπολης). Στα 1264, τρία χρόνια μετά την ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους, ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Παλαιολόγος ξεχειμώνιασε εκεί, επειδή τα τείχη της πόλης πρόσφεραν ικανοποιητική προστασία. Στα επόμενα χρόνια, η πόλη αναβαθμίστηκε σε μητρόπολη που σημαίνει ότι πλήθυναν κατά πολύ οι κάτοικοί της. Στα 1361, την πήραν οι Τούρκοι. Τα πρώτα χρόνια, η Ξάνθεια έπεσε σε μααρασμό και περιορίστηκε σε μέγεθος χωριού με το όνομα Εσκιτζέ.

Το βυζαντινό κάστρο υπάρχει ακόμα. Στις πλαγιές του αναπτύχθηκε η παλιά πόλη της Ξάνθης που, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, εξελίχθηκε σε σημαντικό κέντρο καθώς τότε για πρώτη φορά καλλιεργήθηκε εκεί ο καπνός. Την εποχή εκείνη, κέντρο της περιοχής ήταν η πόλη Γενιτζέ (Γενισέα των Ελλήνων).

Δυο απανωτοί σεισμοί τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1829, υπήρξαν καθοριστικοί για την Ξάνθη. Η πόλη καταστράφηκε και κτίστηκε από την αρχή. Μετά το 1860, προόδευσε με γοργούς ρυθμούς κι εξελίχθηκε σε εμπορικό και διοικητικό κέντρο της περιοχής. Σ' αυτό «βοήθησε» και η καταστροφή της Γενισέας από φωτιά, στα 1870. Βοήθησε ουσιαστικά και το πέρασμα της σιδηροδρομικής γραμμής, στα 1891.

Στα 1912, την κατέλαβαν οι Βούλγαροι. Στον Β' Βαλκανικό πόλεμο, η πόλη απελευθερώθηκε

από τον ελληνικό στρατό αλλά η συνθήκη του Βουκουρεστίου την κατακύρωσε στη Βουλγαρία. Η Ξάνθη έπρεπε να περιμένει ακόμα επτά χρόνια, ώσπου, μαζί με την υπόλοιπη Δυτική Θράκη, να ενταχθεί στην ελληνική επικράτεια.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 1.5.2010)